

STEDELIJK COALITIE-DENKEN

Resultaten van een verkennende studie door
Universiteit Gent & City Mine(d) vzw, in
opdracht van de interlokale vereniging
Kenniscentrum Vlaamse Steden

Bram Verschuere (Universiteit Gent)

bram.verschuere@UGent.be

@VerschuereBram

INHOUD

- Probleemstelling en onderzoeksdoelen
- Onderzoeksmethode
- Resultaten
- Vervolgtrajecten

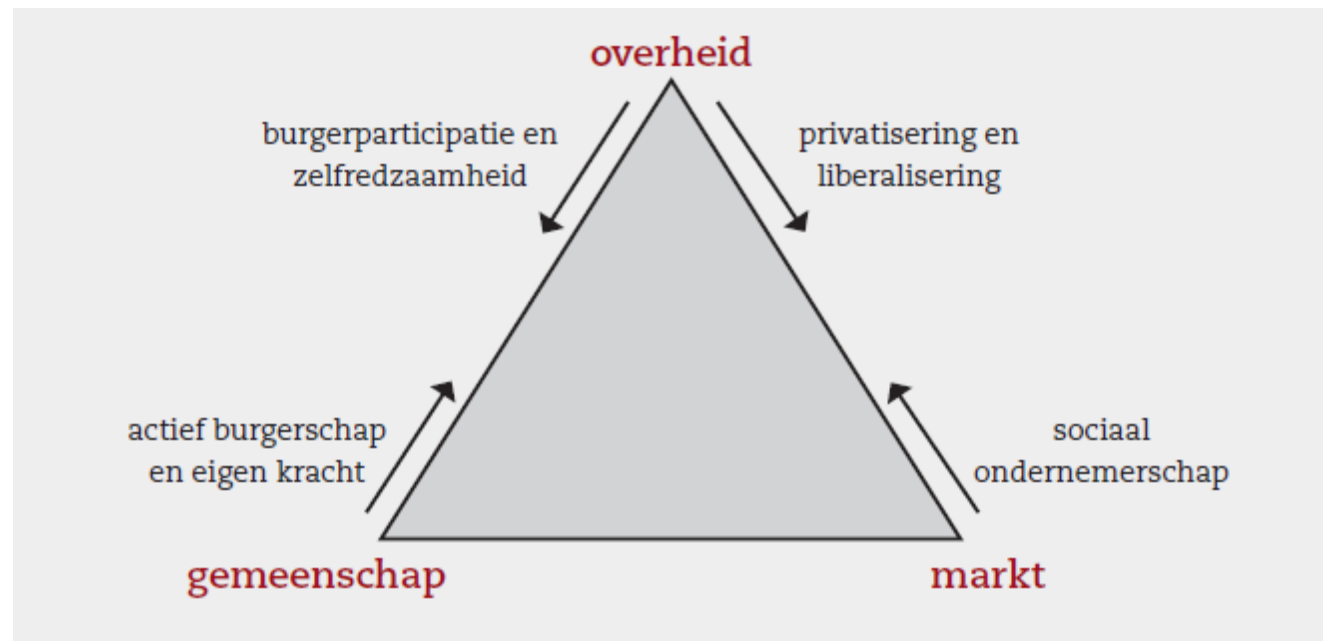

PROBLEEMSTELLING & ONDERZOEKSDOELEN

PROBLEEMSTELLING: bestuurlijke transitie in de verhouding overheid – markt – gemeenschap (georganiseerde burger). *Zie van der Steen et al. 2013*

Figuur 1 Veranderende verhoudingen tussen overheid, markt en gemeenschap.

VRAAG: Hoe moet een (stedelijke) overheid zich positioneren in een omgeving waarin *coalities** ontstaan om maatschappelijke problemen aan te pakken?

1. Identificatie en beschrijving van coalities in Vlaamse steden
2. Beschrijven van rol en positie van de verschillende betrokken actoren in de coalitie
3. Beschrijven van de organisatie van de stedelijke overheid in functie van coalitie-denken

*Voor definitie: zie verder

ONDERZOEKSMETHODE

STAP 1: ontwikkelen werkdefinitie ‘coalities’

- Zeer brede definitie moet toelaten om zoveel mogelijk relevante ‘coalities’ te identificeren in de 13 Vlaamse centrumsteden en in Brussel.

- Kenmerken:

*Een netwerk van een aantal actoren buiten de overheid (eventueel, maar niet noodzakelijk, aangevuld met overheidsactoren),

*Georganiseerd rond één of meerdere concrete maatschappelijke vraagstukken

*Die relevant zijn voor (het beleid van) de stedelijke overheid.

-Binnen deze definitie is er nog veel variatie mogelijk, vb. thema’s waar de coalitie zich mee bezig houdt, acties die de coalitie onderneemt, doelen die de coalitie zich stelt, de aard en de hoeveelheid van de betrokken actoren en organisaties, ...

STAP 2: identificatie en systematisering van de ‘coalities’ **(vraag 1)**

- Vraag aan steden (via stuurgroep) om de coalities die aan de werkdefinitie voldoen te identificeren
- En per coalitie volgend sjabloon in te vullen (met willekeurig voorbeeld)
- Clusteranalyse door onderzoeksgroep (thema, doelen, actoren)

Stad	Naam	Thema	Doel	Acties	Leeftijd	Omvang	Actoren
Aalst	Casa del Mundo	OS, Noord-Zuid	Sensibiliseren, Noord-Zuidproblematiek duiden,...	Markt met producten en eetwaren uit de hele wereld. Multiculturele sfeer met randanimatie en optredens	°1994 (eerste Casa del Mundo)	16 vzw's (+ 100 vrijwilligers) Sinds enkele jaren verenigd in een Werkgroep Casa del Mundo	Werkgroep (Stad, vzw's, NGO's, vrijwilligers)

STAP 3: Verkennende multiple case study (vragen 2 & 3)

- 5 cases van coalities, geselecteerd door stuurgroep, op basis van shortlist samengesteld o.b.v. variatie op de 3 variabelen clusteranalyse)
 - Beschrijving cases d.m.v. documentenanalyse
 - Antwoord op vragen d.m.v. interviews per case (respondenten overheid + respondenten private actoren, gestandaardiseerde interviews (2-4 per case), analysetabellen per case):
 - *Evaluatie coalitie?
 - *Rol en positie coalitie t.o.v. stedelijke overheid?
 - *Organisatie stedelijke overheid in functie van coalitie-denken?
-

KORTE VOORSTELLING CASES

- Solied St. Niklaas
 - De Koep Turnhout
 - Energent Gent
 - Duurzame Haven Antwerpen
 - EGEB (SG Water) Brussel
-

IDENTIFICATIE EN SYSTEMATISERING VAN DE COALITIES – 3 CLUSTERINGEN MET VARIATIE INZAKE:

- Thema
 - Rollen en doelen
 - Betrokken actoren
-

THEMA: Zorg & Welzijn

Woonzorgbeleid (1, Ageing in Place Aalst)

Welzijn (3, vb. Innovage Leuven)

Diversiteit (1, vb. Leiaarde Kortrijk)

Ontwikkelingssamenwerking en Noord-Zuid problematiek (4, vb Leuven Zuid)

Kinderen en Jeugd (6, vb. Pestactieplan Turnhout)

Justitie (1 Netwerk Intrafamiliaal geweld Leuven)

Wonen (1 Cohousing Waasland)

THEMA: Milieu en ecologie

Milieuvraagstukken (3, vb. EGEB Brussel)

Duurzaamheid (4, vb. Solied St Niklaas)

Duurzame economie (1, vb. Torekes Gent)

Voeding (2, vb. Pure Hubs Mechelen)

Energie (3, vb. Energent)

THEMA: Buurtontwikkeling, publieke ruimte en sociale cohesie

Sociale cohesie (3, vb. Brugse Buurtcomités)

Mobiliteit en publieke ruimte (7, vb. Fietseling Oostende)

Stadsontwikkeling en opwaardering buurten (7, vb Zeebrugge Open)

THEMA: Economie

Creatieve economie / maakeconomie (1, Handmade Brugge)

Ondernemen (1, Startersacademie Mechelen)

Stimuleren economische ontwikkeling (1, Brussels Metropolitan)

THEMA: Bestuurlijke vraagstukken

Bestuurlijke vernieuwing / ICT (1, Apps for Ghent)

Beleidsparticipatie / inspraak (1, Antwerpen aan het Woord)

Eerder 'expressieve' rol

Sensibilisering, informatieuitwisseling en duiding (20, vb. Kritische Massa Brussel)

Eerder 'dienstverlenende' rol

Concrete acties inzake gebruik en opwaardering (publieke) ruimte (6, vb. Klimopjegevel St Niklaas)

Innovatie en profilering, creatie stimuleren (10, vb. De Magneet Kortrijk)

Samenwerking, cohesie en participatie stimuleren (10, vb. Transitie Deurne)

Concrete diensten leveren, coöperatie (5, vb. Zelfoogsttuin St. Niklaas)

Stedelijke overheid + nonprofit sector (10)

Stedelijke overheid + andere overheid + nonprofit sector (7)

Stedelijke overheid + nonprofit sector + private sector (11)

Stedelijke overheid + andere overheid + nonprofit sector + private sector (2)

Nonprofit sector + private sector (3)

Enkel nonprofit sector (18)

Diversiteit qua beleidsthema's:

- Zorg en welzijn (met daarbinnen ook thema's)
 - Milieu, duurzaamheid, ecologie
 - Buurtontwikkeling, ruimte en sociale cohesie
 - Economische vraagstukken
-
- ▶ Gevalideerd door respondenten, maar posities inwisselbaar?
 - ▶ Coalitie-denken doorkruist traditionele beleidskokers – herdefiniëren van 'klassieke' beleidsdomeinen?

Meeste coalities combineren ‘dienstverlenende’ en ‘expressieve’ rollen, en hebben verschillende doelen tegelijk

- ▶ Vb. eerder dienstverlenende coalities willen het verschil maken door concrete zaken te doen, aan te bieden
- ▶ Deze vaststelling dat coalities meerdere doelen hebben sluit aan bij het vorige punt: meerdere beleidsthema’s vanuit een ‘integrale’ aanpak van beleidsuitdagingen

Vershil tussen coalities waar overheid bij betrokken is, en coalities waar geen overheid/overheden bij betrokken is/zijn

- ▶ Wellicht implicaties voor de rest van ons verhaal:
 - Houding coalitie t.o.v. overheid?
 - Houding overheid t.o.v. coalitie?

EERSTE EVALUATIE VAN HET FUNCTIONEREN VAN COALITIES

‘Succesvol’ zijn betekent voor de bestudeerde coalities:

- Legitiem en zichtbaar zijn (t.a.v. maatschappelijke uitdagingen)
- Aanvullend zijn t.o.v. publiek initiatief
- Transitie genereren door aanvechten bestaande kaders
- ‘Leren’

Uit de cases leren we dat coalities succesvol zijn als men:

- Ingebed is in de ‘juiste’ netwerken
 - Voorbeelden heeft en die intelligent gebruikt
 - Aandacht heeft voor de ‘governance’
 - Het juiste verhaal op het juiste moment brengt
-

ROL EN POSITIE VAN COALITIES T.O.V. (STEDELIJKE) OVERHEID

A. Relatie met de stedelijke overheid: complementair, supplementair, of ‘adversarial’

- ▶ Het juist inschatten van het ‘soort’ relatie is belangrijk om inzicht te krijgen hoe overheid zich moet organiseren i.f.v. coalitie-denken

B. Beleidsbeïnvloeding, met wisselende intensiteit, acties en doelen – verschil tussen ‘bottom-up’ en ‘top-down’ coalities

- ▶ In meeste coalities is er een ‘pivot’, een spilfiguur, een aanspreekpunt

C. Onafhankelijkheid en ‘resource dependence’

- ▶ Belang van enige autonomie (voor coalitie én overheid)
 - ▶ Scenario’s van ‘mellow weakness’?
 - ▶ Meestal ‘living apart together’, zoeken naar optimale verhouding tussen partners
-

ORGANISATIE VAN DE STEDELIJKE
OVERHEID I.F.V. COALITIE-DENKEN – OP
NAAR EEN SOORT ‘TUSSENRUIMTE’?

Het ‘idee’ van een tussenruimte – verschillende kwesties/aspecten:

1. Bestuurscultuur die open staat voor burgerinitiatief

- Openheid voor de paradigmashift (Van der Steen et al 2013)
- Openheid voor wat de coalitie in case doet
- Evenwicht zoeken met klassieke participatiekanalen
- Enige bestuurlijke ‘bescheidenheid’
- Bewust zijn van de ‘niet-onschuldige’ relatie tussen overheid – markt – burgerinitiatief

2. Ambtenaren

- Ambtenaren die visibel zijn in en tussen coalities
 - Wat een bepaald ‘type’ ambtenaar vergt
 - En een veranderende stijl van omgang tussen politici en ambtenaren
-

3. Aanwezigheid van stedelijke actoren (ambtenaren en politici) in de netwerken

4. Communicatie en transparantie tussen coalitiepartners (in alle richtingen)

5. Het speelveld bepalen

- Wat blijft er 'in handen' van de stedelijke overheid?
- 'Bevoegdheid' van de coalitie in het beleidsveld in case bepalen
- Gezond principe: 'toelaten wat niet verboden is' – zuurstof geven aan coalities

VERVOLGTRAJECTEN

Vervolgspoor 1: Onderzoek naar andere antwoorden op bovenstaande drie punten naargelang ‘soort’ coalitie (gegeven diversiteit)?

TYPE COALITIE ►	X	Y	Z	...
VRAAGPUNTEN ▼				
Rol van de stedelijke actoren (ambtenaren/politici)				
Implicaties stedelijke organisatie				
Relaties tussen actoren in coalitie (‘governance’)				

► Om op die manier een soort ideële tussenruimte tussen overheid en maatschappij in kaart te brengen (nieuwe types actoren in stedelijke organisatie, nieuw soort verhouding tussen actoren, nieuwsoortige aanwezigheid overheid in samenleving)

Vervolgspoor 2: faciliteren van praktijkgerichte netwerken

Er wordt al veel en vaak in allerlei soorten ‘coalities’ gewerkt. Het gegeven is tegelijk nieuw en niet nieuw. Zijn een aantal praktijken al niet meer ingeburgerd dan we hier pretenderen te ‘zien’?

Wat sommige politici/ambtenaren al langer doen, maar misschien nog te veel onder de ‘bestuurskundige radar’ blijft? Is de diversiteit misschien het nieuwe gegeven?

- Vroeger ook al veel ‘coalities’ (cf. Z-W-VI in jaren 60-70, streekontwikkeling), maar eerder top-down sturende rol vanuit overheden?
 - Nu meer autonoom, bottom-up, burgerinitiatief? En oorzaken daarvan? (Perceptie van) falen van overheid, democratisering en groeiend zelfbewustzijn van (sommige) burgers, nieuwe thema’s, ...?
-

Vervolgspoor 2: faciliteren van praktijkgerichte netwerken

Uit die praktijk is al veel kennis te distilleren. Die kennis moet worden ontgonnen en geclusterd in ‘lerende netwerken’. Dat kan op verschillende manieren:

- Studiedagen met praktijkgetuigenissen
- Story telling (mmv van organisaties als City Mine(d))
- Praktijkbezoeken
- Inbedding in Kenniscentrum
- ...

